

According to results of the study, it was established that the criteria for the categorizing of bank as insolvent provided by the current legislation are only such signs as "reducing the size of the regulatory capital or capital requirements of bank to one third of the minimum level ..." and "non-fulfillment by bank within five working days in a row, two and more percent of their obligations to depositors and other creditors ..." (paragraphs 2 and 3), fully characterize bank's status as insolvent. Other, or none at all, have any relation to insolvency (clause 5), or only indirectly connected with it (clauses 1 and 6), and therefore should be removed from the relevant legal norm.

Keywords: bank, insolvency, bankruptcy, criminal liability.

УДК 343.3/7

В. В. Власюк

СПЕЦІАЛЬНІ НОРМИ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАХИСНИКА ЧИ ПРЕДСТАВНИКА ОСОБИ З НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

У статті, використовуючи різні методи наукового пізнання, усебічно розглянуто питання, пов'язані з характеристикою спеціальних норм чинного Кримінального кодексу України, які покликані забезпечити кримінально-правову охорону діяльності захисника чи представника особи щодо надання правової допомоги.

Надано коротку характеристику цих злочинів порівняно із загальними нормами, окреслено специфічні ознаки спеціальних статей. Звернено увагу на перелік проблем, які вирішуються за допомогою наявного в указаних нормах юридичного інструментарію. Висловлено окремі пропозиції та роздуми щодо можливих напрямів удосконалення чинного кримінального законодавства.

Ключові слова: злочини проти правосуддя, правосуддя, захисник, представник особи, адвокат, загальні норми, спеціальні норми, конкуренція норм, втручання в діяльність, погроза або насильство, посягання на життя.

Постановка проблеми. Стаття 124 Конституції України вказує, що правосуддя в Україні здійснюють тільки суди, тож робимо висновок, що законодавець під основною функцією судів, делегування або привласнення якої не допускається, розуміє саме правосуддя. Така ж законодавча логіка й у ч. 2 ст. 1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» («судову владу реалізують судді та, у визначених законом випадках, присяжні *шляхом здійснення правосуддя* (курсив наш – В.В.) у рамках відповідних судових процедур»); у ч. 1 ст. 30 КПК України («у кримінальному провадженні *правосуддя здійснюється* (курсив наш – В.В.) лише судом згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом»). Про здійснення правосуддя судом, а в окремих випадках присяжними, які при цьому користуються всіма правами судді, ідеться й у окремих нормах ЦПК України (ч. 1 ст. 5, ч. 1 ст. 6, ч. 2 ст. 34 та ін.), ГПК України (ч. 1 ст. 5, ч. 1 ст. 7, ч. 5 ст. 39), КАС України (ч. 6 ст. 40). Також повністю за цією логікою вибудовано Закон України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції». Водночас у розділі XVIII Особливої частини КК України «Злочини проти правосуддя» знаходимо норми, які покликані

забезпечити кримінально-правову охорону не лише правосуддя, а й інших видів діяльності, зокрема – професійної діяльності захисника та представника особи з надання правової допомоги. За своєю нормативною природою ці норми є спеціальними нормами, які під час кваліфікації можуть конкурувати як із загальними, так і з іншими спеціальними нормами, якими передбачено відповідальність за схожі суспільно небезпечні діяння. Приведене їй зумовлює актуальність аналізу вказаних злочинів саме в контексті спеціальних норм у структурі Особливої частини Кримінального кодексу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню злочинів проти правосуддя взагалі й, зокрема злочинів, які посягають на діяльність захисника або представника особи, приділяли увагу В.М. Бурдін, М.Б. Головка, С.Є. Ддік, Н.Ю. Карпова, В.В. Мульченко, Л.М. Палюх та інші вчені. Утім, комплексне рішення актуалізованого нами питання потребує більш детального дослідження.

Формування цілей. Метою статті є короткий огляд діянь, які посягають на правомірну діяльність захисника або представника особи, та визначення, на підставі цього, місця цих злочинів у структурі Особливої частини Кримінального кодексу України, через призму специфічних ознак, які зумовили їхнє виділення в спеціальні кримінально-правові норми.

Виклад основного матеріалу. Навіть перший погляд на приписи ст. 398 КК України дозволяють говорити, що вона має окремі властивості, з огляду на які її можна назвати певною основою для формулювання складів злочинів у статтях 399 та 400. Будучи дальшою конкретизацією та деталізацією кримінально-правового забезпечення охорони діяльності захисника чи представника особи, закладеного фундаментом у ст. 397 КК України, приписи всіх трьох (398, 399 і 400) статей (а у випадку ст. 398 – і її частин) кримінального кодексу вибудовано в досить логічну систему. У цій системі більшість кримінально-правових норм є спеціальними нормами, що передбачають відповідальність за певний злочин, і кореспондуються вони з відповідною загальною нормою в інших розділах Особливої частини.

Приведемо ці склади та їхні норми-відповідники в тій послідовності, яку обрав законодавець:

1) для ст. 398 КК України:

1.1) для частини першої:

- погроза вбивством (кореспондується із загальною нормою – ст. 129 КК України);

- погроза насильством;

- погроза знищенням майна (кореспондується з окремими приписами загальної норми – ст. 195 КК України);

- погроза пошкодженням майна;

1.2) для частини другої:

- умисне заподіяння легких тілесних ушкоджень (кореспондується із загальною нормою – ст. 125 КК України);

- умисне заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень (кореспондується із загальною нормою – ст. 122 КК України);

1.3) для частини третьої:

- умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження (кореспондується із загальною нормою – ст. 121 КК України).

2) для ст. 399 КК України:

2.1) для частини першої:

- умисне знищення майна (кореспондується із загальною нормою – ст. 194 КК України);

- умисне пошкодження майна (так само кореспондується із загальною нормою – ст. 194 КК України);

2.2) для частини другої:

- ті самі дії, учинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або якщо вони заподіяли шкоду в особливо великих розмірах (кореспондується із загальною нормою – кваліфікованим складом злочину, описаним у ч. 2 ст. 194 КК України);

- ті самі дії, якщо вони спричинили загибель людей, завдання їм тяжких тілесних ушкоджень чи настання інших тяжких наслідків (кореспондується із загальною нормою – кваліфікованим складом злочину, описаним у ч. 2 ст. 194 КК України).

3) для ст. 400 КК України:

- убивство (кореспондується із загальною нормою – ст. 115 КК України);

- замах на вбивство (кореспондується із загальною нормою – ст. 115 КК України (а саме – кваліфікованим складом, описаним законодавцем у п. 8 ч. 2 ст. 115 – умисне вбивство особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку) з урахуванням положень і правил ст. 15 КК України).

Якщо порівняти вказані норми, то побачимо, що для виокремлення складів, передбачених статтями 398 – 400 КК України, законодавець обрав, по-перше, характеристики потерпілих осіб – захисник, представник особи, їхні близькі родичі, та, по-друге, характер діяльності самих потерпілих (у разі, коли ними є захисник або представник особи) або їхніх родичів (у випадках, коли потерпілі – близькі родичі адвоката чи представника особи), через що стосовно них і скоюється злочин – вона [діяльність] повинна бути пов'язана з наданням правової допомоги. З огляду на вказане, саме ці дві ознаки можна визначити як криміноутворюючими в цих випадках.

Що стосується іншого, то переважно для виокремлених вище діянь є характерними ознаки складів злочинів, відображених у загальних нормах. Наприклад, погроза вбивством щодо захисника чи представника особи, а також щодо їхніх близьких родичів у контексті приписів ст. 398 КК України, порівняно із загальною нормою (ст. 129 КК України), реальність підстав побоюватися здійснення погрози вбивством треба встановлювати з урахуванням конкретних обставин, які передували донесенню цієї інформації до потерпілого. Не останню роль тут відіграє встановлення характеру відносин між тим, хто висловлює погрозу, і тим, кому вона адресована (хто її сприймає). Також потрібно з'ясувати, чи висловлювалося при цьому якимось обґрунтуванням такої погрози, бо саме обґрунтування або ж

якісь попередні конфліктні ситуації між суб'єктом і об'єктом погрози можуть засвідчувати реальність погроз і створювати підстави боятися їхньої реалізації. У випадку діянь, виписаних законодавцем у ст. 398 КК України, такі попередні відносини або ж, у разі їхньої відсутності, підстави, прямо вказані законодавцем – це професійна діяльність самих потерпілих або їхніх близьких родичів – надання ними правової допомоги, через що вони й зазнають погроз.

У ч. 1 ст. 398 КК України також передбачається відповідальність за погрозу насильством щодо захисника чи представника особи, а також стосовно їх близьких родичів з вищевказаних причин. Уже звертали увагу, що погроза насильством, як і погроза пошкодження майна, не кореспондуються із загальними нормами. Для цих діянь їх у Кримінальному кодексі України не існує. Водночас вітчизняне законодавство, і кримінальне зокрема, досить часто оперує поняттям «насильство». У КК України його знаходимо в частинах 2 і 3 ст. 149 (Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини); ч. 2 ст. 161 (Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками); мабуть, класичні приклади – «насильство, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого» у ч. 2 ст. 186 (Грабіж) і «насильство, небезпечне для життя чи здоров'я особи» у ст. 187 (Розбій); ч. 3 ст. 189 (Вимагання); частини 2 і 3 ст. 289 (Незаконне заволодіння транспортним засобом); ст. 294 (Масові заворушення) тощо.

Зазначимо, що в тексті КК України законодавець не розтлумачив термін «насильство», що цілком успішно й компетентно було компенсовано науковцями. Це поняття часто розшифровуємо через призму злочинів проти здоров'я особи, пов'язуючи насилля із завданням потерпілому ударів, спричинення побоїв або тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості; злочинів проти волі, честі та гідності особи, наводячи як приклад насилля незаконне позбавлення волі або викрадення людини; злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості. Ніби надолужуючи попередні прогалини, нормотворець почав, так би мовити, виправлятися, прикладом чого можемо навести один з найсучасніших вітчизняних законодавчих актів – Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07 грудня 2017 року [3]. Визначаючи терміни, він виділяє термін «домашнє насильство» як родовий, а кілька інших різновидів називає формами домашнього насильства, надаючи їм по суті роль видових термінів. Не зупиняючись на коректності такої класифікації, яка, беззаперечно, викликає окремі зауваження (як мінімум – з позицій формальної логіки та правил побудови дефініцій) і заслуговує на коментарі в межах спеціального дослідження, проаналізуємо законодавчі визначення цих видів насильств, наведені в ч. 1 ст. 1 вищезгаданого закону.

Отже, домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи нинішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних

відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь. Відкидаючи ознаки приналежності до розряду сімейності, знаходимо підтвердження своїй вищевикладеній позиції: насильство може бути пов'язаним зі здоров'ям особи, статевою свободою або статевою недоторканістю та, навіть, психологічною або економічною сферою. Нижче зазначимо, що під цим розуміє законодавець.

Економічним насильством він визначає форму домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні потрібних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

Психологічним насильством – форму домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, зокрема щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали в постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

Сексуальним насильством – форму домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, учинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або щодо дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьюю особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, зокрема вчинені стосовно дитини або в її присутності.

Фізичним насильством – форму домашнього насильства, що включає ляпаса, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, учинення інших правопорушень насильницького характеру.

Отже, можемо виділити такі види насилля у світлі аналізованого законодавчого акта:

- позбавлення нерухомого або рухомого майна, зокрема грошових коштів, чи ж бо можливості користуватися ними;
- перешкоджання в отриманні лікування, реабілітації, освіти;
- примушування до праці або навпаки – заборона працювати;
- образи, погрози, приниження, переслідування й залякування, а також інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи (українським важливим виглядає акцент законодавця на тому, що вказані діяння повинні «викликати в постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку

третіх осіб, спричинити емоційну невпевненість, нездатність захистити себе», що знову «підігриває» дискусію щодо впливу на кваліфікацію окремих злочинів сприйняття потерпілим погрози як реальної);

- посягання на статеву свободу та статеву недоторканість;

- побої, мордування, тілесні ушкодження різного ступня тяжкості (легкі, середні й тяжкі);

- залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані;

- убивство.

Досить широкий перелік, проте чи вписується він у логіку законодавця в частині криміналізації погрози насильством щодо захисника чи представника особи, а також стосовно їхніх близьких родичів у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги? Напевно, що ні.

Очевидною є мета криміналізації вказаної погрози. Вона аналогічна меті криміналізації погрози вбивством взагалі та спеціальним видам погроз убивством – це подвійна превенція. У випадку з погрозою вбивством, вона спрямована на запобігання вбивствам, зокрема їхнім спеціальним видам. У випадку ж з погрозою насильством, вона покликана через притягнення до відповідальності за менш тяжкий злочин, запобігти скоєнню злочинів більш тяжких.

З огляду на вищенаведене, можемо визначити, яке ж саме насильство мав на увазі законодавець, передбачаючи кримінальну відповідальність за погрозу ним у ст. 398 КК України. Зважаючи на зміст частини 2 і 3 ст. 398, на нашу думку, це тільки легкі тілесні ушкодження, тілесні ушкодження середньої тяжкості й тяжкі тілесні ушкодження. Ні погрози побоями, ні мордуваннями, ні погрози залишити без роботи, відрахувати з навчального закладу та інші, виділені нами із Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», крім указаних тілесних ушкоджень, не можна підводити під склад злочину, передбачений ст. 398 КК України. І причин цьому кілька.

По-перше, це далека від ідеальної система цінностей, виділена авторами ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», яка потребує подальшого шліфування та прискіпливої роботи щодо гармонізації з іншими нормативно-правовими актами, серед яких не останнє місце займає Кримінальний кодекс. У нинішньому вигляді вона робить можливе застосування приписів Кримінального кодексу з урахуванням системного тлумачення, орієнтованого на вказаний закон, неефективним.

По-друге, використовуючи сформовану нами систему, виходячи з приписів ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», по суті здійснюватимемо поширювальне тлумачення, у результаті якого погіршуватиметься можливе становище суб'єкта злочину, порівняно із застосуванням правил буквального тлумачення.

Водночас наголосимо, що актуалізована вище проблематика є вкрай перспективною для дальших спеціальних і більш предметних її досліджень, зокрема з урахуванням теорії духу закону, яка широко використовується ЄСПЛ.

Що стосується погрози знищенням чи пошкодженням майна, то й тут очевидною є подвійна превенція, закладена законодавцем, це – запобігання реальному пошкодженню або знищенню майна захисника, представника особи або їхніх близьких родичів. Зазначимо, що погроза знищення майна захисника або представника особи, чи їхніх близьких родичів має деякі схожі ознаки зі злочином, передбаченим ст. 195 КК України (Погроза знищення майна). Слід звернути увагу, що для діяння, відображеного в ст. 195, криміноутворюючою ознакою є спосіб учинення злочину – підпал, вибух або інший загальнонебезпечний спосіб, а для погрози знищенням майна, передбаченого ч.1 ст.398, такою ознакою є специфічна професійна діяльність потерпілих або їхніх близьких родичів, незалежно від способу його здійснення.

Украї цікавим також є крок законодавця з передбачення кримінальної відповідальності за погрозу пошкодженням майна окремих категорій осіб через їхню (або, знову ж таки, їхніх близьких родичів) професійну діяльність. Це, зокрема, статті 345 і 398 КК України. Вище було вказано, що у вітчизняному Кримінальному кодексі немає загальної норми, з якою б кореспондувалася погроза пошкодженням майна в наведених кримінально-правових нормах. Ця ситуація засвідчує, що законодавець не вважає достатнім ступінь суспільної безпеки погрози пошкодженням майна для криміналізації цих діянь. Утім, для певної групи потерпілих осіб, ці діяння набули, на думку законодавця, достатнього ступеня суспільної безпеки, щоб передбачити відповідальність за їх учинення у Кримінальному кодексі. Логічним тут є виникнення запитання, а чи не є це прикладом надмірної криміналізації? На наш погляд, ні. І цьому є обґрунтування. Розглядаючи у своїх попередніх працях проблемні питання, пов'язані з об'єктами злочинів, які забезпечують кримінально-правову охорону діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги, серед іншого, зазначали, що умисне знищення або пошкодження майна цих осіб або їхніх близьких родичів завдає шкоди більшій групі соціальних цінностей у порівнянні з аналогічними діяннями, передбаченими ст. 194 КК України [2]. Також вище підкреслювали, що встановлення відповідальності за погрозу вбивством, погрозу насильством, а рівно й погрозу знищенням майна та погрозу пошкодженням майна у ст. 398 КК України, сприяє досягненню подвійної превенції. Отже, якщо вбачати логіку законодавця у встановленні кримінальної відповідальності за погрозу пошкодженням майна захисника, представника особи або їхніх близьких родичів у зв'язку з діяльністю з надання правової допомоги з метою шляхом притягнення особи до відповідальності за менш тяжкий злочин, запобігти вчиненню більш тяжкого, то надмірної криміналізації тут, скоріш за все, не буде.

Щодо способу висловлення цих видів погроз, то він є аналогічним до погроз убивством і насильством. Справедливими також є викладені вище доводи про момент закінчення злочину, який учиняється способом висловлення погроз.

Стосовно заподіяння захисникові, представникові особи, а також їх близьким родичам у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, умисних легких тілесних ушкоджень, умисних тілесних ушкоджень середньої тяжкості та умисних тяжких тілесних ушкоджень, то ці діяння в плані своєї практичної реалізації та вираження об'єктивної сторони злочину не відрізняються від аналогічних діянь, відповідальність за вчинення яких передбачено статтями 125, 122 та 121 КК України відповідно, і для їхньої характеристики цілком справедливо підходи та висновки, зроблені в дослідженнях указаних загальних кримінально-правових норм.

Так само й умисне знищення або пошкодження майна, передбачене ст. 399 КК України, повністю кореспондується з загальною нормою – ст. 194. Навіть кваліфікований склад цього злочину збігається з кваліфікованим і особливо кваліфікованим у ст. 399, як за способом учинення: шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом; так і за суспільно-небезпечними наслідками: заподіяння шкоди в особливо великих розмірах, спричинення загибелі людей, завдання їм тяжких тілесних ушкоджень чи настання інших тяжких наслідків.

Відмінність наведених спеціальних норм від їхніх загальних відповідників полягає в специфічних характеристиках потерпілих осіб, про що неодноразово йшлося вище. Саме правильне встановлення цих характеристик і допомагає здійснити правильну кваліфікацію, як у разі конкуренції загальної та спеціальної норми, так і в разі конкуренції кількох спеціальних норм (тут маються на увазі такі кілька статей Кримінального кодексу України, як «398 – 345» та «399 – 347»), відмежовуючи при цьому суміжні склади злочинів.

Склад злочину «посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги» є своєрідним вінцем логічної системи злочинів, передбачених статтями 398, 399 та 400 КК України.

При конструюванні диспозиції статті 400 КК України, законодавець, як і в ст. 348, а далі й у ст. 348¹, удався до розшифрування розміщеного в назві цих норм терміна «посягання на життя». Цей злочин утворюють два види суспільно-небезпечних діянь: 1) убивство та 2) замах на вбивство визначених у диспозиції осіб. Цей нормотворчий прийом відрізняє згадані норми від, наприклад, ст. 112 КК України (Посягання на життя державного чи громадського діяча), у якій це поняття фігурує як у назві, так і в тексті кримінально-правової норми, не розшифровуючись. Утім, зазначимо, що О.С. Согула у своєму спеціальному дослідженні вказує, що об'єктивну сторону посягання на життя державного або громадського діяча складають убивство чи замах на вбивство. Також, на його думку, логічним є крок законодавця з віднесення всіх випадків погроз та нанесення тілесних ушкоджень державним чи громадським діячам, а також їхнім близьким родичам до ст. 346 КК України в розділі «Злочини проти авторитету влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян» [5, с. 74].

Посягання на життя захисника чи представника особи або їх близьких родичів у формі вбивства за ознаками об'єктивної сторони мало

відрізняється від простого умисного вбивства та від його кваліфікованого складу – умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку. До комплексу цих ознак входить діяння (у більшості випадків – активні дії, хоча, іноді можливе вчинення вбивства також шляхом бездіяльності), наслідки у вигляді протиправного заподіяння смерті конкретній особі, а також причиновий зв'язок між цим діянням і наслідком.

Відмінність убивства, передбаченого в ст. 400 КК України від описаного в загальній нормі (знову таки, через призму ознак об'єктивної сторони злочину), полягає, як і в проаналізованих вище складах злочинів, що покликані забезпечувати охорону діяльності захисника чи представника особи, в особі потерпілого. Також причиною, яка спонукає особу вчинити таке вбивство, є специфічна професійна діяльність потерпілих або їхніх близьких родичів, пов'язана з наданням правової допомоги. На цьому безпосередньо наголосив законодавець, формулюючи диспозицію ст. 400, як і решти норм з цієї системи, проаналізованими нами.

Щодо замаху на вбивство захисника чи представника особи або їх близьких родичів, то треба детальніше обговорити цей законодавчий крок. У тексті Особливої частини Кримінального кодексу України відповідальність за замах на вбивство, крім указаної ст. 400, безпосередньо передбачена в статтях 348 (Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку й державного кордону або військовослужбовця), 348¹ (Посягання на життя журналіста), 379 (Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною зі здійсненням правосуддя), 443 (Посягання на життя представника іноземної держави). Для решти видів умисних убивств кваліфікація в разі закінчення злочинних діянь на стадії замаху відбувається з посиланням на відповідну частину ст. 15 КК України. Через це виникає питання, навіщо законодавець зробив п'ять виключень з усталених правил кваліфікації попередньої злочинної діяльності. На наш погляд, цей прийом щодо статей 348, 379, 400 та 443 повинен був підкреслити більш високий ступінь суспільної небезпеки посягань на життя окреслених у них осіб. Що ж стосується ст. 348¹, то тут, скоріш за все, узято за зразок ст. 348 і скопійовано окремі її приписи, до того ж, не наведено більш-менш обґрунтованих доводів.

На відміну від убивства, яке є матеріальним складом і вважається закінченим з моменту настання біологічної смерті потерпілого, указанного в ст. 400 КК України, замах на вбивство цих осіб є формальним складом і вважається закінченим з моменту вчинення діянь, спрямованих на завдання смерті потерпілому.

Підкреслимо, що, хоча замах на вбивство захисника чи представника особи або їх близьких родичів і утворює закінчений склад злочину, передбачений ст. 400 КК України, та не потребує додаткової кваліфікації за ст. 15, у разі наявності підготовчих дій з підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змови на вчинення

посягання на життя вказаних осіб, усунення перешкод, а так само якогось іншого умисного створення умов для вчинення цього злочину, потрібна додаткова кваліфікація з урахуванням правил, установлених ст. 14 КК України, і з посиланням на її частину першу.

Висновки. Отже, як слідує з вищенаведеного, незважаючи на не зовсім обґрунтоване розміщення в розділі XVIII «Злочини проти правосуддя», кримінально-правові норми, що передбачають відповідальність за злочини, які посягають на правомірну діяльність захисника чи представника особи, усе ж таки розв'язують низку питань, пов'язаних не лише з урегулюванням реакції держави на вже вчинений злочин, а й із запобіганням їхньому скоєнню, використовуючи інструментарій подвійної превенції. Водночас зауважимо, що використання формулювання проаналізованих спеціальних норм в аналогічному виконанні з іншими спеціальними нормами (статті 343, 345, 347 та 348 КК України), створює зайві умови для конкуренції між ними, чому можна було б запобігти, наприклад, розширенням диспозиції вказаних статей згідно про захисника, а також про представника особи, які здійснюють діяльність з надання правової допомоги з паралельним виключенням статей 397, 398, 399, 400 з тексту Кримінального кодексу.

Використані джерела:

1. Бурдін В. М. Окремі проблеми злочинів проти правосуддя за КК України. *Життя і право*. 2004. № 2. С. 74-77.
2. Власюк В. В. Злочини, спрямовані на діяльність захисника чи представника особи з надання правової допомоги: родовий об'єкт і місце в структурі КК України. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2017. № 4 (80). С. 31-41.
3. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07 грудня 2017 року. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
4. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Луганськ: Видавництво «Елгон-2», 2012. Том II. 704 с.
5. Осадчий В. Зміст правосуддя у злочинах проти правоохоронної діяльності. *Право України*. 2000. № 11. С. 110-112.
6. Сотула О. С. Кримінальна відповідальність за посягання на життя державного чи громадського діяча: дис. канд. юрид. наук. Харків: Національний університет внутрішніх справ, 2003. 201 с.

Стаття надійшла до редколегії 6.03.2018

Власюк В.В. Специальные нормы в системе уголовно-правовой защиты деятельности защитника или представителя лица по предоставлению правовой помощи

В статье, с использованием различных методов научного познания, всесторонне рассматриваются вопросы, связанные с характеристикой специальных норм действующего Уголовного кодекса Украины, которые призваны обеспечить уголовно-правовую охрану деятельности защитника или представителя лица по предоставлению правовой помощи.

Автором осуществлена краткая характеристика данных преступлений в сравнении с общими нормами, очерчены специфические признаки специальных статей. Автор обращает внимание на перечень проблем, которые разрешаются с помощью наличествующего в указанных нормах юридического инструментария. Сформулированы отдельные предложения, а также высловлены размышления по поводу возможных направлений совершенствования действующего уголовного законодательства Украины.

Ключевые слова: преступления против правосудия, правосудие, защитник, представитель лица, адвокат, общие нормы, специальные нормы, конкуренция норм, вмешательство в деятельность, угроза или насилие, посягательство на жизнь.

Vlasyuk V. Special Standards in the System of Criminal and Legal Protection of the Activities of the Defender or the Representative of a Person for Giving Legal Assistance

In the article, using various methods of scientific cognition, issues related to the characterization of special norms of the current Criminal Code of Ukraine, which are designed to provide criminal and legal protection for the activities of a lawyer or a representative of a person for the provision of legal assistance, are comprehensively considered.

The author carried out a brief description of these crimes in comparison with general norms, outlined specific features of special articles. The author draws attention to a list of problems that are resolved with the help of the legal instruments that exist in the specified norms. Separate proposals are formulated, and thoughts are also broached over possible directions for improving the current criminal legislation of Ukraine. In particular, relevant recommendations were made to improve the current criminal legislation of Ukraine. It is proposed to exclude from section XVIII articles 397, 398, 399, 400 of the Criminal Code of Ukraine. It is also proposed to supplement articles 343, 345, 347, 348 of the Criminal Code of Ukraine with reference to the activities of the defender or representative of the person providing legal assistance.

Keywords: crimes against justice, justice, defender, person representative, lawyer, general norms, special norms, competition of norms, interference in activities, threat or violence, encroachment on life.

УДК 343.222

Р. А. Волинець

СЛУЖБОВА ОСОБА УЧАСНИКА ФОНДОВОГО РИНКУ ЯК СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ ПРОТИ ФОНДОВОГО РИНКУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 222-1 КК УКРАЇНИ

Статтю присвячено тлумаченню ознак спеціального суб'єкта складу злочину, що посягає на ринок цінних паперів, передбаченого статтею 222-1 «Маніпулювання на фондовому ринку» КК України. На підставі проведеного аналізу встановлено, що суб'єктом цього злочину можуть бути керівники, заступники керівників, начальники структурних підрозділів торговців цінними паперами, які безпосередньо здійснюють торгівлю цінними паперами, інші керівні посадові особи та сертифіковані фахівці торговців цінними паперами, їх відокремлених та/або спеціалізованих структурних підрозділів, які безпосередньо здійснюють діяльність з торгівлі цінними паперами, а також